

ปัตติทานมัย 5 ประการจากนักศึกษาฝึกงาน 5 Advantages of Pattitanamai from Internship Students

วิรัช ตั้งประดิษฐ์¹, วินัย ทองมัน², วรกรุต เถื่อนช้าง³
Wirath Tangpradit¹, Winai Tongmun², Worrakrit Thuenchang³

บทคัดย่อ

การฝึกงาน หรือ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งในปัจจุบันสำหรับการจัดการศึกษา อาชีวศึกษาเรียกว่า การฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพ นั้น นับได้ว่าเป็นช่วงเวลาหา ประสบการณ์ทำงานที่สถานศึกษาออกแบบหลักสูตรเพื่อส่งนักศึกษาฝึกงานไปยังองค์การหรือสถาน ประกอบการเพื่อการฝึกเป็นระยะเวลาจำกัดซึ่งมุ่งได้รับทักษะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องใน สาขาวิชานั้น ๆ เป็นสำคัญ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการหรือนายจ้างได้รับประโยชน์จากตำแหน่ง เหล่านี้เพราะมักได้รับสมัครลูกจ้างจากพนักงานฝึกงานที่ดีที่สุด หากแต่เมื่อพิจารณาถึงตามหลักคำ สอนทางพระพุทธศาสนาตามธรรมปัตติทานมัยแล้ว ผลบุญที่ส่งถึงสถานประกอบการ SMEs ที่มึ ความสนใจรับนักศึกษาฝึกงานด้วยความเต็มใจยิ่งได้บุญถึงพร้อม 5 ประการ คือ 1) องค์กรเองไม่ เปลืองทรัพยากรต่าง ๆ ไปโดยเปล่าประโยชน์ในการพัฒนานักศึกษาฝึกงาน 2) นักศึกษาฝึกงานสามารถ เป็นผู้ช่วยคนสำคัญที่ช่วยแบ่งเบาภาระงานของหน่วยงานได้ 3) นักศึกษาฝึกงานอาจให้มุมมองหรือความรู้ ใหม่ ๆ ได้อย่างดีสำหรับการสร้างกิจกรรมหรือนวัตกรรมในสถานประกอบการ 4) พนักงานของหน่วยงาน จะได้ฝึกฝนทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการสื่อสารไปพร้อมกันด้วย เมื่อได้มีการสอนงานและให้ คำแนะนำเรื่องงานแก่นักศึกษาฝึกงานนั้น และ ประการสุดท้าย 5) หน่วยงานได้นักศึกษาฝึกงานมาทำงาน หลังเรียนจบได้ทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาหาพนักงานใหม่ และเสี่ยงว่าจะทำงานได้ดีหรือไม่

คำสำคัญ: ปัตติทานมัย, นักศึกษาฝึกงาน

Abstract

Internship or professional experience training which at present for the management of vocational education is called Professional competency experience training can be regarded as a period of work experience at an educational institution designing a curriculum to send interns to an organization or establishment for a

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail: 1951virath@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

³ ผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

limited period of training aimed at acquiring relevant skills and experience in the field of work. That field of study is important. In addition, entrepreneurs or employers benefit from these positions because they often recruit employees from the best interns. But when considering according to the teachings of Buddhism according to Dhammapattimamai Merit sent to SMEs enterprises that are interested in accepting interns willingly, the more merit they receive, are ready in 5 things: 1) The organization itself does not waste resources in the development of interns. 2) Interns can be important assistants that help lighten the workload of the agency. 3) Interns may provide new perspectives or knowledge. It is good for creating activities or innovations in the workplace. 4) Employees of the department will practice leadership skills. and communication skills at the same time when teaching and giving job advice to the intern; and lastly, 5) The agency has interns to work immediately after graduation. without having to waste time looking for new employees and the risk that it will work well or not

Keyword: Pattitanamai , Internship Students

บทนำ

การฝึกงาน เป็นช่วงเวลาหาประสบการณ์ทำงานที่สถานศึกษาออกแบบหลักสูตรในการจัดส่งนักเรียนนักศึกษาไปยังองค์กรหรือสถานประกอบการเพื่อการฝึกเป็นระยะเวลาจำกัด คำว่า Intern เดิมจำกัดเฉพาะบัณฑิตแพทย์ หรือ "แพทย์จบใหม่" แต่ปัจจุบันคำนี้มีใช้แพร่หลายในธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และหน่วยงานราชการ โดยทั่วไปนักเรียนนักศึกษาและบัณฑิตเข้าฝึกงานเพื่อมุ่งได้รับทักษะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชานั้น ๆ โดยที่ผู้ประกอบการหรือนายจ้างได้รับประโยชน์จากตำแหน่งเหล่านี้เพราะมักได้รับสมัครลูกจ้างจากพนักงานฝึกงานที่ดีที่สุด ซึ่งมีสมรรถภาพที่ทราบกันอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงประหยัดเวลาและเงินได้ในระยะยาว ซึ่งปกติแล้วองค์กรภายนอกหรือผู้ประกอบการเป็นผู้จัดการการฝึกงาน ซึ่งรับสมัครพนักงานฝึกงานในนามของกลุ่มอุตสาหกรรม มีกฎต่างกันในแต่ละประเทศว่าพนักงานฝึกงานควรถือเป็นลูกจ้างหรือไม่ ระบบการฝึกงานอาจเปิดช่องให้เกิดการเอาเปรียบจากนายจ้างบางคน การฝึกงานในวิชาซีพีมีความคล้ายกันในบางด้าน แต่ไม่เข้มงวดเท่ากับการเป็นลูกมือฝึกหัด (Apprenticeship) สำหรับวิชาซีพี การค้าและงานอาชีพ ด้วยเหตุที่ไม่มีการวางมาตรฐานและการกำกับดูแล คำให้คำว่า "การฝึกงาน" เปิดช่องให้ตีความอย่างกว้างขวาง พนักงานฝึกงานอาจเป็นได้ทั้งนักเรียนไฮสคูลหรือมัธยม นักศึกษาวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย หรือผู้ใหญ่หลังสำเร็จการศึกษาแล้ว การฝึกงานยังใช้ตัดสินว่าพนักงานฝึกงานผู้นั้นยังมีความสนใจในสาขานั้นหรือไม่หลังได้ประสบการณ์ชีวิตจริง ปัจจุบัน สถานศึกษาได้ออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่หลากหลายมีการกำหนดชั่วโมงหรือรายวิชาเพื่อการฝึกงานเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการสำเร็จการศึกษาอีกด้วย โดยสถานศึกษาจะประสานงานกับสถานประกอบการเพื่อขออนุญาตส่งนักเรียนนักศึกษาเข้าฝึกงานในหน่วยงานและแผนกของสถานประกอบการที่ตรงหรือสอดคล้องกับสาขาวิชาที่เปิดสอน ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อ

เป็นการเติมเต็มทักษะความรู้และเตรียมความพร้อมของนักเรียนนักศึกษาออกไปทำงานจริง ประโยชน์ที่ได้จากการฝึกงานนั้น สามารถใช้สร้างเครือข่ายวิชาชีพที่สามารถช่วยเหลือนำไปสู่โอกาส การจ้างงานในอนาคต นอกจากนี้ ประโยชน์ของการนำพนักงานฝึกงานเข้าสู่การจ้างงานเต็มเวลา คือ พนักงานฝึกงานจะมีความคุ้นเคยกับบริษัทและตำแหน่งเดิมอยู่แล้ว และโดยทั่วไปแล้วต้องการ การฝึกอบรมเพียงเล็กน้อยหรือไม่ต้องการเลย การฝึกงานให้นักศึกษาปัจจุบันสามารถมีส่วนร่วมใน สาขาที่ตนเลือกเพื่อรับการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพในอนาคต และเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน เต็มเวลาหลังสำเร็จการศึกษา (วิกิพีเดีย, 2564) หากจะแบ่งประเภทการฝึกงานนั้น ทั้งใน อุตสาหกรรมและสภาพแวดล้อมหลากหลายจะแบ่งตามการได้รับค่าจ้าง ได้แก่ การฝึกงานได้รับ ค่าจ้าง ไม่ได้รับค่าจ้าง หรือได้รับค่าจ้างบางส่วน (ในรูปค่าครองชีพ) การแบ่งประเภทตามระยะเวลา การฝึก ได้แก่ การฝึกงานแบบไม่เต็มเวลา การฝึกงานแบบเต็มเวลา และ แบบยืดหยุ่นกับตารางเวลา ของนักศึกษา โดยทั่วไปจะการฝึกงานกินเวลาประมาณหนึ่งถึงสี่เดือน หรือ หนึ่งภาคเรียน แต่อาจ สั้นหรือยาวกว่านั้นขึ้นอยู่กับสถานศึกษาที่ออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอน นอกจากนี้ การ ฝึกงานจะมีกระบวนการในการติดตามการทำงาน (Job Shadowing) อีกด้วย การฝึกงานเพื่อ ประสบการณ์การทำงานปกติจัดขึ้นในช่วงปีที่สองหรือสามของการเล่าเรียน การฝึกงานประเภทนี้ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ของผู้ฝึกงานทั้งในการศึกษาในโรงเรียนและในบริษัทด้วย คาดหมายว่า พนักงานฝึกงานจะนำความคิดและความรู้จากสถาบันการศึกษาเข้าสู่บริษัท

ตามหลักพุทธศาสนา มีการทำบุญด้วยกัน 10 วิธี เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 10 สิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ 10 ประการ คือ 1) ให้ทาน หรือ ทานมัย อันหมายถึง การให้ การสละ หรือการ เผื่อแผ่แบ่งปัน 2) รักษาศีล หรือ สิลมัย คำว่า ศีล หมายถึง ข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนา ที่ กำหนดการปฏิบัติทางกายและวาจา 3) เจริญภavana หรือภวานามัย มุ่งพัฒนาจิตใจและปัญญา ทำให้จิตใจสงบ เห็นคุณค่าสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง 4) การอ่อนน้อมถ่อมตน หรือ อปายานมัย เป็นการลดความยึดมั่นถือมั่นในความเป็นตัวตนของเรา ช่วยให้สังคมทุกระดับเกิดความเข้าใจต่อกัน และช่วยให้ชาติบ้านเมืองเกิดความสงบสุข 5) การช่วยขวนขวายทำในกิจที่ชอบ หรือไวยาวัจจมัย เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่สังคมรอบข้าง 6) การให้ผู้อื่นมาร่วมทำบุญกับเรา หรือ ปัตติทานมัย การเปิดโอกาสให้คนอื่นมาร่วมทำงาน ร่วมแสดงความคิดเห็น จะช่วยให้เป็นคนใจกว้าง และ ปราศจากอคติต่าง ๆ พร้อมเปิดใจรับผู้อื่น 7) การอนุโมทนาส่วนบุญ หรือ ปัตตานุโมทนามัย คือ การยอมรับหรือยินดีในการทำความดีหรือทำบุญของผู้อื่น 8) การฟังธรรม หรือ ธรรมสวนมัย จะทำให้ได้ฟังเรื่องที่ดี มีประโยชน์ทั้งต่อสติปัญญา และการดำเนินชีวิต 9) การแสดงธรรม หรือ ธรรม เทศนามัย คือการให้ธรรมะหรือข้อคิดที่ดี ๆ แก่ผู้อื่น และ 10) การทำความเห็นให้ถูกต้อง เหมาะสม หรือ ทิฏฐุชกรรม คือ การไม่ถือทิฐิ รู้จักแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาความคิดเห็น และความเข้าใจในเรื่อง ต่างๆ ให้ถูกต้องตามธรรมอยู่เสมอ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า การ “ให้ทาน” เป็นการ ทำบุญที่ง่าย และเป็นรูปธรรมที่สุด สามารถเลือกทำบุญในลักษณะถึง 10 วิธี และเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ ยากก็จะได้รับผลทันตาแล้ว โดยเฉพาะปัตติทานมัย ผลบุญดังกล่าว จะช่วยให้เราเป็นคนใจกว้าง และปราศจากอคติต่างๆ เพราะพร้อมเปิดใจรับผู้อื่น ดังนั้น เริ่มต้นทำ “บุญ” เมื่อใด บุญก็ส่งผลให้เห็น “ผล” เมื่อนั้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2556)

ประโยชน์จากการรับนักศึกษาฝึกงาน ตามหลักปัตติทานมัย 5 ประการนี้ มีความสำคัญ ต่อสถานประกอบการโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs ที่มีความต้องการบุคลากรหรือพนักงานที่มีความรู้ความสามารถเพื่อจะมาช่วยในการ

ปฏิบัติงานได้เต็มประสิทธิภาพของกำลังการผลิตและบุคลากรมีการพัฒนางาน แต่ด้วยบุคลากรที่มาทำงานในกลุ่ม SMEs นี้ จะเป็นกลุ่มแรงงานเสียส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 70 ของบุคลากรในสถานประกอบการ หากสถานประกอบการ SMEs ต้องการที่จะเพิ่มผลผลิตหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้ทันต่อการจัดจำหน่ายหรือความต้องการของลูกค้าแล้ว ยังต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือ ปรับผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าในอนาคต และการเพิ่มลูกค้ากลุ่มใหม่และการเพิ่มยอดขายอันเป็นการสร้างรายได้ให้กับสถานประกอบการอีกทางหนึ่งด้วย รวมถึงการรักษาคุณภาพสินค้าให้เป็นที่น่าเชื่อถือของลูกค้าเดิมอีกด้วย บุคลากรส่วนหนึ่งที่เป็นแหล่งทรัพยากรบุคคลที่น่าสนใจสำหรับสถานประกอบการ SMEs ก็คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือ เรียกโดยทั่วไปว่า นักศึกษาฝึกงาน ซึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษาจากสถานศึกษาทั้งในระดับอาชีวศึกษา วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย สำหรับสถานประกอบการ SMEs ในจังหวัดนครสวรรค์จะได้รับความสนใจจากนักศึกษาฝึกงานจากสถาบันอาชีวศึกษาที่ได้บ่อนเข้าสู่กระบวนการฝึกงานในสถานประกอบการจำนวนมาก วัตถุประสงค์ของบทความนี้มีความต้องการให้สถานประกอบการได้เล็งเห็นความสำคัญของนักศึกษาฝึกงานที่จะสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับสถานประกอบการมากกว่าที่จะมองว่าเป็นภาระที่ต้องคอยฝึกนักศึกษาเหล่านั้น รวมทั้งต้องเสียกำลังคนในการต้องฝึกต้องดูแล และอาจรวมถึงต้องเสียค่าใช้จ่ายอีกด้วย ดังนั้น บทความนี้จะชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากนักศึกษาอย่างมากมายโดยเริ่มจาก 1.ต้องมีความเข้าใจถึงกระบวนการฝึกงาน ได้แก่ จัดส่งนักศึกษาฝึกงาน การคัดเลือก การเข้าฝึกงานในสถานประกอบการ และการประเมินผลการฝึกงาน 2.ความเข้าใจในหลักธรรมปัดตีทานมัย 3.แนวทางการปฏิบัติของสถานประกอบการในการรับนักศึกษาฝึกงาน และ 4.ประโยชน์ที่ได้รับจากการรับนักศึกษาฝึกงาน

การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือฝึกงานหรือปัจจุบันมีชื่อเรียกว่า การฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพ โดยสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันที่มีความร่วมมือในการจัดการศึกษากับสถานประกอบการสามารถจัดได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การฝึกอาชีพในการศึกษาระบบทวิภาคีและการฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพในการศึกษาในระบบ ตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันจะจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพ ตามโครงสร้างหลักสูตรในหมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ กลุ่มฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพ ซึ่งกำหนดให้ทุกประเภทวิชาและทุกสาขาวิชา ต้องจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพในสถานประกอบการ แหล่งวิทยากร รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ พร้อมทั้งกำหนดจำนวนชั่วโมงสำหรับรายวิชาฝึกงาน ให้พิจารณาตามเวลาการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ แหล่งวิทยากร รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) นอกจากนี้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันที่ต้องการเพิ่มพูนประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพให้แก่ผู้เรียน สามารถนำรายวิชาที่ตรงหรือสัมพันธ์กับลักษณะงานไปเรียนหรือฝึกในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐในภาคเรียนที่จัดฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพได้โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนดในหลักสูตรรายวิชานั้น ๆ

สำหรับวัตถุประสงค์สำคัญในการจัดการฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพของสถานศึกษานั้น ได้แก่ 1) เพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มทักษะ สร้างเสริมประสบการณ์และพัฒนาวิชาชีพตามสภาพความเป็นจริงในสถานประกอบการและเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ 2) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานอย่างมีเหตุผล 3) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบ วินัย และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด และ 5) เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีในการทำงาน มีความภูมิใจในวิชาชีพ สำหรับประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพนี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านผู้เรียน ซึ่งจะได้ประโยชน์ ได้แก่ 1) ได้รับความรู้จริงตามสาขาวิชาที่เรียน 2) ได้ฝึกทักษะวิชาชีพและทักษะชีวิต มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น 3) สามารถคิดเป็น ทำเป็น จัดการและแก้ปัญหาได้ 4) มีบุคลิกภาพ เจตคติและกิจนิสัยที่ดีในการทำงานอาชีพ และ 5) มีข้อมูลในการเลือกสายงานเพื่อการประกอบอาชีพ

2 ด้านสถานศึกษา ซึ่งจะได้ประโยชน์ ได้แก่ 1) สามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน 2) เกิดความร่วมมือในการพัฒนาทางวิชาการ พัฒนาหลักสูตร พัฒนางานวิจัย ฯลฯ 3) บุคลากรได้เรียนรู้ระบบการทำงานในสถานประกอบการ และ 4) มีข้อมูลในการแนะแนวการเลือกสายงานเพื่อการประกอบอาชีพแก่ผู้เรียน

3. ด้านสถานประกอบการ ซึ่งจะได้ประโยชน์ ได้แก่ 1) มีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ 2) มีโอกาสในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพตามความต้องการ โดยไม่ต้องฝึกเพิ่มเติม 3) ครูฝึก ผู้ควบคุมการฝึกได้เพิ่มทักษะในการสอนงาน 4) ใกล้เคียงคนเพื่อสนับสนุนงานของสถานประกอบการ และ 5) พนักงานมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง

แนวทางการดำเนินการจัดฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม จะต้องเกิดจากการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ และผู้เรียน เพราะเป็นกลไกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำงาน เทคนิคการทำงาน และการทำงานร่วมกับพนักงานอื่นเสมือนผู้เรียนเป็นพนักงานของสถานประกอบการ ดังนั้นเพื่อให้การฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพเกิดประสิทธิภาพ จึงมีการกำหนดแนวทางการดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพโดยแบ่งบทบาทหน้าที่ คือ

1) สถานประกอบการ มีบทบาทหน้าที่ในการให้การสนับสนุนการฝึกโดยมอบหมายผู้ควบคุมการฝึก และ ครูฝึก รวมทั้งการวางแผนและจัดทำแผนการฝึกร่วมกับสถานศึกษา จัดกิจกรรมต่าง ๆ ควบคุมติดตามและประเมินผลการฝึก เป็นต้น

2) สถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการแต่งตั้งคณะกรรมการและผู้รับผิดชอบในการวางแผน ประสานงาน จัดฝึก นิเทศ และ ติดตามประเมินผลการฝึกตลอดปีการศึกษา จัดหาและพิจารณาสถานประกอบการที่เหมาะสม กำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน จัดส่งผู้เรียนเข้ารับการฝึกในสถานประกอบการ เป็นต้น

3) ผู้เรียน มีบทบาทและหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนฝึก ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้ควบคุมการฝึกหรือครูฝึก แก้ปัญหา เข้าร่วมกิจกรรมตามที่สถานประกอบการกำหนด บันทึกและจัดทำรายงานการปฏิบัติงานหรืองานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

สำหรับขั้นตอนการจัดฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพของสถานศึกษา จะประกอบด้วย 3 ชั้น คือ

1. ชั้นเตรียมการ จะเป็นการสร้างความเข้าใจ แต่งตั้งกรรมการผู้รับผิดชอบ ประชุมจัดทำคู่มือ ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง และ จัดเตรียมความพร้อมผู้เรียน
2. ชั้นดำเนินการ จะดำเนินการจัดส่งผู้เรียนเข้ารับการฝึก จัดการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและตัดสินผลการฝึก พร้อมทั้งจัดทำสรุปรายงานผลการฝึก
3. ชั้นประเมิน ตัดสินและสรุปผล จะมีการตรวจสอบเวลาการเข้ารับการฝึก กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดำเนินการประเมินผล ตัดสิน อนุมัติ และบันทึกผล

หน้าที่รับผิดชอบของสถานประกอบการที่ต้องดำเนินการเมื่อสนใจเข้าร่วมเป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพ มีสิ่งที่จะต้องดำเนินการดังนี้คือ 1) ร่วมกับสถานศึกษาจัดปฐมนิเทศนักเรียน นักศึกษา ก่อนเข้ารับการฝึกงาน 2) จัดเจ้าหน้าที่ประสานงานระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา 3) จัดให้มีเจ้าหน้าที่ควบคุม ดูแลการฝึกงานให้เป็นไปตามหลักสูตรตามกฎระเบียบ 4) จัดหน่วยหรือสถานที่ที่จะใช้สำหรับฝึกงาน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรและประสบการณ์ที่นักเรียน นักศึกษาจะพึงได้รับ 5) จัดให้มีการทดสอบและประเมินการฝึกงานหรือฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และ 6) ออกใบรับรองการผ่านงานให้แก่ นักเรียน นักศึกษาที่ผ่านการประเมินผลตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด (วิทยาลัยการชีพสองพี่น้อง, 2564) ซึ่งสถานประกอบการเป็นแหล่งวิทยาการที่มีบุคลากรที่มีความรู้ประสบการณ์อยู่แล้วจึงพร้อมที่จะสามารถสนับสนุนสถานประกอบการด้วยการจัดเจ้าหน้าที่ในการประสานงานและจัดพนักงานที่จะเป็นพี่เลี้ยงสำหรับการควบคุม ดูแลการฝึกในสถานที่ฝึกหรือแผนกที่ทำงานจริง ได้เห็นสภาพแวดล้อมจริง ๆ ไม่ต้องปรุงแต่งหรือปรับแต่งใด ๆ ก็ได้ ซึ่งจะเป็นการเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนนักศึกษาฝึกอีกลักษณะหนึ่งเพื่อที่นักเรียนนักศึกษาจะได้เตรียมความพร้อมเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วว่าจะพบในประเด็นใดบ้างว่าดีกว่าหรืออาจจะแย่กว่าที่ฝึกก็เป็นไปได้ ระหว่างการฝึกนั้น สถานประกอบการสามารถที่จะจัดกิจกรรมปฐมนิเทศ รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษาฝึกได้โดยเสมือนเป็นพนักงานคนหนึ่ง

นอกจากนี้ ในช่วงระยะเวลาการฝึกงานของนักเรียน นักศึกษาสถานประกอบการอาจจะให้ประโยชน์แก่นักเรียนนักศึกษาฝึกๆ ได้แก่ 1) ใช้บริการรถรับ-ส่ง เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่หรือพนักงานของสถานประกอบการนั้น 2) ซื้อสินค้าได้ส่วนลดเช่นเดียวกันกับเจ้าหน้าที่หรือพนักงานของสถานประกอบการนั้น 3) ได้รับการรักษาพยาบาลในหน่วยแพทย์ของสถานประกอบการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และ 4) จ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงหรือค่าตอบแทนให้แก่ นักเรียน นักศึกษาฝึกงานตามอัตราที่ตกลงกัน ซึ่งในเรื่องนี้จะเป็นในส่วนของการจัดสวัสดิการให้กับนักเรียนนักศึกษา โดยสถานประกอบการอาจจะพิจารณาให้ตามที่สถานประกอบการได้จัดเตรียมแก่พนักงานก็ได้ไม่จำเป็นต้องครบทุกเรื่องหรือครบทุกข้อในการจัดสวัสดิการ ซึ่งในบางเรื่องบางประเด็นนั้น จะเฉพาะกับการที่เป็นบุคลากรประจำเท่านั้นก็ได้ โดยจะขึ้นอยู่กับทางสถานประกอบการว่าสามารถที่จะสนับสนุนให้กับนักเรียนนักศึกษาฝึกๆ แต่อย่างไรก็ตาม หากสวัสดิการเล็กน้อย เช่น น้ำดื่ม หรืออาหารกลางวัน ที่จัดให้กับพนักงานแล้วด้วยเป็นเรื่องเล็กน้อยสถานประกอบการทุกแห่งก็ได้ให้สวัสดิการกับนักเรียนนักศึกษาด้วยความรักความเอ็นดู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้การรักษาพยาบาลนั้น ควรเป็นสวัสดิการสำคัญให้กับทุกคนเพราะการปฏิบัติงานสถานประกอบการ SMEs นั้น ส่วนใหญ่จะมีเครื่องจักรกลประกอบ ดังนั้น นอกจากที่จะมีระบบความปลอดภัยที่ดีแล้ว หากเกิด

อุบัติเหตุที่ไม่คาดคิดกับนักเรียนนักศึกษาแล้วสถานประกอบการก็ต้องให้การรักษาเช่นเดียวกัน สำหรับเบี้ยเลี้ยงหรือค่าตอบแทนนั้น สถานประกอบการบางแห่งอาจจะไม่ต้องจ่ายให้ก็ได้เนื่องด้วยนักเรียนนักศึกษาฝึกงานนั้นยังไม่มีความชำนาญระดับการทำงานและอยู่ระหว่างการฝึกงาน ยกเว้น หากการปฏิบัติงานบางอย่างไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะขั้นสูงหรือบุคคลทั่วไปสามารถปฏิบัติงานได้ เมื่อต้องทำงานล่วงเวลาก็ควรให้ค่าตอบแทนหรือเบี้ยเลี้ยงแก่นักศึกษาอันเป็นสินน้ำใจและไม่เข้าข่ายการใช้แรงงานที่เกินกว่ากฎหมายกำหนดและให้ความคุ้มครองด้วย

สำหรับเคล็ดลับในการทำให้การรับนักเรียนนักศึกษาเข้ามาฝึกประสบการณ์สมรรถนะอาชีพหรือโปรแกรมการฝึกงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้น ได้แก่ 1) ให้การต้อนรับนักศึกษาฝึกงานอย่างเป็นทางการ มีการแนะนำนักศึกษาฝึกงานให้รู้จักกับผู้ร่วมงานทุกคน 2) ทำให้แน่ใจว่านักศึกษาฝึกงานมีพี่เลี้ยงที่สามารถพึ่งพาได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการตอบข้อซักถามและสามารถให้คำแนะนำให้กับนักศึกษาฝึกงานได้เป็นอย่างดี 3) กำหนดให้นักศึกษาฝึกงานเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน ให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นในการ ประชุมทีมงาน และการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ 4) ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกงานกล้าที่จะถามคำถาม (เพราะการถามคือวิธีที่ดีที่สุดในการเรียนรู้) 5) มีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานที่ช่วยเสริมสร้างการติชมในเชิงสร้างสรรค์ และ 6) รับฟังในสิ่งที่นักศึกษาฝึกงานกล่าวเกี่ยวกับประสบการณ์ที่พวกเขาได้เรียนรู้ และเพื่อให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ (อเด็คโก้, 2558)

ผู้เขียนในฐานะผู้ประกอบการ SMEs แห่งหนึ่งได้นำแนวทางการบริการงานกับพนักงานในองค์กรด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อาทิ พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และ ศีล 5 นอกจากนี้ตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาฝีมือแรงงานและนักเรียนนักศึกษาให้มีทักษะที่จำเป็นและทักษะที่เพียงพอต่อการทำงาน พร้อมทั้งสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้จำนวนมากเป็นกำลังสำคัญให้กับสถานประกอบการ SMEs และธุรกิจต่าง ๆ อีกทั้ง ผู้เขียนเล็งเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการบทบาทหน้าที่ของ SMEs และ การทำประโยชน์เพื่อสังคมโดยการอาศัยประโยชน์ที่รับนักศึกษาฝึกงาน ซึ่งผลจากการที่ได้ดำเนินการแล้วนั้นพบว่ามีความสอดคล้องกับปทัตธานมัยที่บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญในการให้การสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษามาฝึกงานให้ความรู้ทักษะด้านการทำงานจริงเพื่อให้เป็นประสบการณ์สำหรับการเสริมในการเรียนและเพื่อการเตรียมการทำงานในอนาคต หรือ ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่นด้วยการให้ความรู้เทคนิควิธีหรือการร่วมส่งเสริมการจัดทำโครงการขนาดเล็กในขณะฝึกงานหรือต่อเนื่องไปสู่การทำโครงการเพื่อการสำเร็จการศึกษาก็ได้ นอกจากนี้ ปทัตธานมัย การให้ส่วนบุญแก่ผู้อื่นนอกจากจะเพื่อตัวเราแล้ว แต่ยังเป็นการให้ความมีส่วนร่วมในการทำความดี หรือให้โอกาสผู้อื่นทำความดี ก็เป็นบุญที่แผ่แผ่ความสุขออกไป ให้ความงามทั้งแก่ชีวิตของเราและทั่วสังคมอีกด้วย อีกทั้ง พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า คนที่ทำบุญด้วยตนกับคนที่ทำบุญด้วยตนแล้วยังชวนคนอื่นมาทำด้วยนั้น คนหลังได้บุญมากกว่า เมื่อให้ส่วนร่วมแก่ผู้อื่นมาทำความดีด้วยกัน บุญกุศลก็ยิ่งเพิ่มมาก (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551)

นอกจากนี้ จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องปทัตธานมัยในพุทธปรัชญาเถรวาท (พระครูพัฒนมงคล, 2555) พบว่า คำสอนเรื่องปทัตธานมัยในพุทธปรัชญาเถรวาทหมายถึง ปฏิกริยาอาการที่แสดงออกโดยการยินดีด้วยการให้ทาน การให้ทานในพระพุทธศาสนา มีสิ่งของที่ให้, สิ่งที่ได้รับ การให้วัตถุที่ควรให้ การให้ความรู้ และการให้อภัยแก่คนหรือสัตว์อื่น ซึ่งการให้ความรู้เป็นทาน การให้วิชา การจะประเภทรรมทาน อันเป็นการให้ทานระดับสูงที่จะได้รับผลสำเร็จด้านรูปธรรม เรียกว่า สัมปทา 4 ประการ การให้ผู้อื่นมาร่วมทำบุญกับเรา หรือ ปทัตธาน

มัย กล่าวคือ ไม่ว่าจะทำบุญอะไร ก็เปิดโอกาสให้คนอื่นได้มาร่วมทำบุญด้วย ไม่ใช่เหนียว หรือกบฏ เพราะอยากได้บุญใหญ่ไว้คนเดียว เช่น จะทำบุญสร้างระฆัง ก็ให้คนอื่นได้ร่วมสร้างด้วย ไม่คิดจะทำเพียงคนเดียว เพราะคิดว่าทำบุญระฆัง จะได้กุศลกลายเป็นคนเด่นคนดัง เลยอยากดังเดี่ยว ไม่อยากให้ใครมาร่วมด้วย เป็นต้น นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้คนอื่นมาร่วมทำงาน ร่วมแสดงความคิดเห็น รวมไปถึงการทำบุญ อุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ก็ถือเป็นการทำบุญในข้อนี้ด้วย ผลบุญดังกล่าว จะช่วยให้เราเป็นคนใจกว้าง และปราศจากอคติต่าง ๆ เพราะพร้อมเปิดใจรับผู้อื่น

สรุปผล

เริ่มต้นเดิมทีนั้น ผู้ประกอบการได้กำหนดแนวปฏิบัติให้มีการรับนักเรียนนักศึกษาและบัณฑิตเข้าฝึกงานโดยที่ผู้ประกอบการหรือนายจ้างได้รับประโยชน์เพราะ จะสามารถเลือกหรือหยิบลูกจ้างจากพนักงานฝึกงานที่มีผลการฝึกดีที่สุดในและมีสมรรถภาพที่ทราบกันอยู่แล้ว โดยเป็นการประหยัดเวลาและงบประมาณในการฝึกอบรมได้อีกด้วย ปัจจุบันนี้ การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือฝึกงานหรือการฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพนี้ โดยสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันจะต้องแสวงหาความร่วมมือในการจัดการศึกษากับสถานประกอบการ แหล่งวิทยากร รัฐวิสาหกิจ หรือ หน่วยงานรัฐ เพื่อให้ นักเรียนนักศึกษาได้มีโอกาสได้เข้ารับประสบการณ์ในการทำงานก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา สถาบันการศึกษาก็มีหน้าที่ในการคัดสรรสถานประกอบการให้เหมาะสมกับหลักวิชาชีพของนักเรียนนักศึกษา และ สถานประกอบการก็มีหน้าที่ให้การสนับสนุนแก่สถานประกอบการในการรับนักศึกษาฝึกงานอันเป็นวิสาหกิจลักษณะหนึ่งตามหลักปทัชธานมัย นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ เมื่อได้นักศึกษาฝึกงานเข้ามาแล้ว อย่าลืมทำให้เขารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในทีม แนะนำสิ่งต่าง ๆ ที่เขาจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน รวมทั้งมอบหมายงานที่จะทำให้เขาได้ใช้ความสามารถที่เขา มีไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาศักยภาพและทักษะในการทำงานของเขาด้วย เพื่อที่การฝึกงานของเขาจะไม่เป็นการเสียเวลา และเปลืองทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ไปโดยใช้เหตุ (ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย, 2561)

ถึง ณ จุดนี้ ประโยชน์ที่สถานประกอบจะได้จากการรับนักศึกษาเข้าฝึกงาน ทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ 1) มีผู้ช่วยคนสำคัญ 2) องค์กรได้รับความรู้ และมุมมองที่แปลกใหม่ 3) พนักงานได้พัฒนาทักษะ 4) องค์กรอาจได้พนักงานประจำที่มีความสามารถ และ 5) การได้นวัตกรรมรองรับ Thailand 4.0 นอกจากนี้ สถานประกอบการ SMEs ได้เล็งเห็นประโยชน์โดยให้ความสนใจที่จะรับนักศึกษาฝึกงานด้วยความเต็มใจยิ่งและมีมุมมองความสนใจที่สำคัญในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ 1) มีความสนใจที่จะติดต่อการประสานกับสถานศึกษาเพื่อเข้าร่วมคัดเลือกนักศึกษาฝึกงาน 2) สนใจที่จะศึกษา ร่วมวางแผน และจัดเตรียมความพร้อมก่อนให้เริ่มฝึกงาน 3) สนใจที่จะพัฒนานักศึกษาฝึกงาน 4) สนใจที่จะร่วมการประเมินผลการฝึกงาน และ 5) สนใจที่จะรับนักศึกษาเข้าทำงานหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว สรุปสิ่งที่องค์กรจะได้รับ เมื่อให้ความสำคัญกับนักศึกษาฝึกงานอย่างจริงจัง ได้แก่ มอบหมายงานและให้นักศึกษาฝึกงานมีส่วนร่วมกับองค์กร หรือโปรเจกต์ต่าง ๆ อย่างจริงจัง ก็คือ 1) นักเรียนนักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพ และองค์กรเองก็จะได้ไม่เปลืองทรัพยากรต่าง ๆ ไปโดยเปล่าประโยชน์ 2) นักศึกษาฝึกงานสามารถเป็นผู้ช่วยคนสำคัญ ที่ช่วยแบ่งเบาภาระงานของหน่วยงานได้ 3) นักศึกษาฝึกงานอาจให้มุมมอง หรือความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างดีสำหรับการสร้างกิจกรรมหรือนวัตกรรมในสถานประกอบการ 4) การสอนงาน และให้คำแนะนำเรื่องงานแก่นักศึกษาฝึกงานนั้น พนักงานของหน่วยงานจะได้ฝึกฝนทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการสื่อสารไปพร้อมกันด้วย และ ประการสุดท้าย 5) ถ้านักศึกษาฝึกงานที่รับมามีคุณสมบัติที่เหมาะสมจะทำงานในหน่วยงานแล้ว ก็

สามารถเสนอให้นักศึกษาฝึกงานมาทำงานหลังเรียนจบได้ทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาหาพนักงานใหม่ และเสี่ยงว่าจะทำงานได้ดีหรือไม่ (บริษัท ทิงค์เน็ต จำกัด, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นของสถานประกอบการที่ได้เข้าใจถึงประโยชน์ของสถานประกอบการที่จะได้รับจากการรับนักศึกษาฝึกงานนั้น โดยเบื้องต้นจะเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ การมีโอกาสนในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพตามความต้องการโดยไม่ต้องฝากเพิ่มเติม การที่ผู้ควบคุมการฝากได้เพิ่มทักษะในการสอนงาน การได้กำลังคนเพื่อสนับสนุนงานของสถานประกอบการ และ การที่พนักงานมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง แต่เมื่อได้วิเคราะห์ถึงประโยชน์ที่ได้รับตามหลักกรรมปัตติทานมัยแล้ว สถานประกอบการ SMEs จะเป็นการเปิดโอกาสให้คนอื่นมาร่วมทำงาน ร่วมแสดงความคิดเห็น ก็ถือเป็นการทำบุญในข้อนี้ด้วย ผลบุญดังกล่าว จะช่วยให้เราเป็นคนใจกว้าง และปราศจากอคติต่าง ๆ เพราะพร้อมเปิดใจรับผู้อื่น นอกจากนี้ ประโยชน์ที่สถานประกอบการจะได้จากการรับนักศึกษาเข้าฝึกงาน ทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ 1) มีผู้ช่วยงาน 2) องค์กรได้รับความรู้ และมุมมองที่แปลกใหม่ 3) พนักงานได้พัฒนาทักษะผู้นำ 4) องค์กรได้พนักงานประจำที่มีความสามารถ และ 5) การได้นวัตกรรมรองรับ Thailand 4.0

นอกจากนี้ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นของสถานประกอบการที่ได้เข้าใจถึงประโยชน์ของสถานประกอบการที่จะได้รับจากการรับนักศึกษาฝึกงานนั้น โดยเบื้องต้นจะเป็นเรื่อง แต่เมื่อได้วิเคราะห์ถึงประโยชน์ที่ได้รับตามหลักกรรมปัตติทานมัยแล้ว สถานประกอบการ SMEs มีความสนใจที่จะรับนักศึกษาฝึกงานด้วยความเต็มใจยิ่งและมีความสนใจที่สำคัญ ได้แก่ 1) มีความสนใจที่จะติดต่อการประสานกับสถานศึกษาเพื่อเข้าร่วมคัดเลือกนักศึกษาฝึกงาน 2) สนใจที่จะศึกษา ร่วมวางแผน และจัดเตรียมความพร้อมก่อนให้เริ่มฝึกงาน 3) สนใจที่จะพัฒนานักศึกษาฝึกงาน 4) สนใจที่จะร่วมการประเมินผลการฝึกงาน และ 5) สนใจที่จะรับนักศึกษาเข้าทำงาน หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย. (2561). นักศึกษาฝึกงาน ฟันเฟืองตัวเล็กที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรมากกว่าที่คิด. สืบค้น 10 มีนาคม 2564, จาก <https://www.powersmethai.com/sme-article/trainee-smes-move/>
- บริษัท ทิงค์เน็ต จำกัด. (2564). สิ่งทีองค์กรจะได้รับ เมื่อให้ความสำคัญกับนักศึกษาฝึกงานอย่างจริงจัง. สืบค้น 20 มิถุนายน 2564, จาก ออนไลน์ <https://blog.jobthai.com/career-tips/สิ่งทีองค์กรจะได้รับ-เมื่อให้ความสำคัญกับนักศึกษาฝึกงานอย่างจริงจัง/>
- วิกิพีเดีย. (2564). การฝึกงาน. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2564 , จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/การฝึกงาน/>
- วิทยาลัยการชีพสองพี่น้อง. (2564). คู่มือการการฝึกงานและฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <http://www.siccc.ac.th/web2562/wp-content/uploads/2021/07/คู่มือการการฝึกงานและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ.pdf>

- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เรื่องที่ 1 การจัดการอาชีวศึกษา, กรุงเทพฯ:วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เรื่องที่ 5 การฝึกประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพและการจัดโครงการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ, กรุงเทพฯ:วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2556). บุญกิริยาวัตถุ 10 ทำบุญ 10 วิธี. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/20163%20-%20บุญกิริยาวัตถุ%2010%20ทำบุญ%2010%20วิธี.html/>
- อเด็คโก้. (2558). การฝึกงาน. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2564 , จาก <https://adecco.co.th/th/knowledge-center/detail/creating-value-from-internship-programmes>